

УДК 374.62/65

Благосмислов О. С.

ПОЗАШКІЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ У СИСТЕМІ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ

У статті розглядається значущість і цінність позашкільної освіти у системі техніко-технологічної підготовки молоді.

Ключові слова: позашкільна освіта, позашкільний навчальний заклад, гурток.

Мета освітньої політики України полягає у створенні умов для виховання творчих особистостей, здатних до самовдосконалення та діяльності, спрямованої на розвиток суспільства в швидкоплинних соціально-економічних умовах.

Загалом, цю проблему має розв'язати система освіти країни, адже саме у шкільному віці діти більшість часу проводять у школі, а їхня провідна діяльність – навчальна. Навчальний процес у загальноосвітньому закладі істотно впливає на розвиток особистості, становлення її кругозору і світогляду, формування соціальної культури, вибір життєвих пріоритетів. Проте, для успішної самореалізації підлітка навчальний процес у школі має органічно поєднуватися із позакласною та позашкільною навчально-виховною діяльністю.

Про державне замовлення на здобуття дітьми позашкільної освіти свідчить сукупність законодавчих та нормативних актів, прийнятих в нашій країні останнім часом. Так, у законі України “Про загальну середню освіту” від 13 травня 1999 року розкривається право дитини на освіту, творчий розвиток, становлення позашкільної освіти як ланки безперервної; у 2001 році Уряд України прийняв закон “Про позашкільну освіту”, який визначає державну політику у сфері позашкільної освіти, її правові, соціально-економічні, а також організаційні, освітні та виховні засади; 17 квітня 2004 року Указом Президента України затверджено Національну доктрину розвитку освіти, яка підкреслює, що одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти і, відповідно, держави є розвиток позашкільної освіти.

Теоретико-методичні засади становлення і розвитку позашкільної освіти розкрито в роботах Л. Березівської, В. Берека, О. Білошицького, О. Биковської, В. Вербицького, О. Кордуна, К. Корсака, Н. Ничкало, Г. Пустовіта, Т. Сущенко, Н. Харієнко, Т. Цвірової та ін.

У дослідженнях російських учених (О. Асмолов, Г. Буданова, В. Горський, А. Журкіна, М. Коваль, В. Лешер, А. Фоміна та ін.) визначено сучасні підходи до організації позашкільної (додаткової) освіти і виокремлено її потужні можливості у розвитку творчого потенціалу особистості.

При безумовній важливості вищезазначених праць варто зазначити, що проблема подальшого дослідження становлення та розвитку системи позашкільної освіти України, готової до впровадження таких педагогічних технологій, які можуть якнайповніше допомогти учням зорієнтуватися у складній і багатогранній соціокультурній ситуації, а також розвинути в них творчий потенціал, світогляд, сформувані екологічну культуру і забезпечити професійне самовизначення залишається актуальною.

Варто зазначити, що вперше термін “позашкільна освіта” утвердився у кінці ХІХ століття і передбачав просвітницьку діяльність різноманітних громадських організацій та приватних осіб, що спрямована на задоволення освітніх запитів населення.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної та законодавчої літератури з проблеми визначення дефініції “позашкільна освіта” показав, що до її визначення існує декілька підходів. Її розглядають як сукупність знань, умінь та навичок; як систему навчальних закладів та як діяльність дітей.

Так, в статті 1, Закону України “Про позашкільну освіту”, позашкільну освіту трактують як сукупність знань, умінь та навичок, що отримують вихованці, учні і слухачі в позашкільних навчальних закладах у час, вільний від навчання в загальноосвітніх та інших навчальних закладах [6].

Наголошуючи, що актуальною залишається проблема сучасного трактування класифікаційних ознак та деяких понять і термінів у галузі позашкільної освіти і виховання, Г. Пустовіт систему позашкільної освіти трактує як упорядковану у логічній єдності освітньо-виховну, інструктивно-методичну, суспільно-масову та просвітницьку діяльність позашкільних навчальних закладів різних типів, загальноосвітніх шкіл, вищих закладів освіти (I-II рівнів акредитації) та інших освітніх закладів як центрів позашкільної роботи в позаурочний і позанавчальний час. Під позашкільною освітою автор розуміє науково обґрунтовану в логічній єдності, наступності та послідовності систему додаткових знань, умінь та навичок, що здобувають діти й молодь у позашкільних навчальних закладах різних типів, інших закладах освіти як центрах позашкільної роботи в позаурочний і позанавчальний час [8].

У педагогічному словнику дається таке визначення позашкільної освіти – це система навчальних закладів, у яких учні та вихованці набувають сукупність знань, умінь та навичок у вільний від навчання час [2].

В. Вербицький під позашкільною освітою розуміє “освітньо-виховну діяльність різних за формою закладів для дітей та учнівської молоді” [1].

Таким чином, із вищезазначеного можемо констатувати, що позашкільна освіта передбачає освітньо-виховну діяльність, яка спрямована на оволодіння дітьми вміннями та навичками під час їхньої роботи в позанавчальний час в системі позашкільних закладів освіти. І враховуючи означення, прийняте XX сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО, в якому під освітою розуміється процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання [3], під позашкільною освітою ми будемо розуміти процес і результат удосконалення здібностей і творчих можливостей особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання під час роботи в позашкільний час в позашкільному навчальному закладі.

Закон України “Про позашкільну освіту” визначає наступні її завдання: виховання громадянина України, пошук, розвиток та підтримка здібних, обдарованих і талановитих вихованців, учнів і слухачів; розвиток здібностей, талантів дітей, учнівської та студентської молоді, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному самовизначенні й творчій самореалізації та, формування у вихованців, учнів і слухачів свідомого й відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих та ін. [7].

Структуру позашкільної освіти становлять: позашкільні навчальні заклади різних типів (дитячо-юнацькі спортивні школи, станції юних натуралістів, еколого-натуралістичні центри, клуби, малі академії, оздоровчі заклади, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади, центри творчості тощо) [6]; інші навчальні заклади як центри позашкільної освіти у позаурочний та позанавчальний час (загальноосвітні навчальні заклади, міжшкільні-навчально-виробничі комбінати, професійно-технічні та вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації); гуртки, клуби секції на базі загальноосвітніх навчальних закладів, міжшкільних-навчально-виробничих комбінатів, професійно-технічних та вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації; клуби та об'єднання за місцем проживання; фонди, асоціації, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти [7].

Погоджуючись із Г. Пустовітом, під типом позашкільного закладу ми будемо розуміти найвищу систематичну категорію в галузі позашкільної освіти й виховання, яка поєднує споріднені профілі освітньо-виховної діяльності позашкільних закладів [8].

До основних напрямів позашкільної освіти, що визначені у статті 15 чинного законодавства “Про позашкільну освіту”, належать: художньо-естетичний, туристсько-краєзнавчий, еколого-натуралістичний, науково-технічний, дослідницько-експериментальний, фізкультурно-спортивний, військово-патріотичний, бібліотечно-бібліографічний, соціально-реабілітаційний, оздоровчий, гуманітарний [7].

За даними Міністерства освіти і науки України до гуртків, груп та інших творчих об'єднань позашкільних навчальних закладів залучено близько 1,2 млн. учасників. Проаналізувавши кількісний склад та число навчальних закладів ми прийшли до висновку,

що найпопулярнішими напрямками позашкільної освіти є: художньо-естетичний, науково-технічний, еколого-натуралістичний, туристсько-краєзнавчий.

Таким чином, стає зрозумілим, що в основі позашкільної освіти лежить система позашкільних навчальних закладів, які різняться напрямками роботи з дітьми та формами організації діяльності в них.

Під формою організації діяльності ми будемо розуміти історично складену, стійку та логічно завершену організацію педагогічного процесу, якій притаманні систематичність і цілісність, особистісно-діяльнісний характер, постійність складу учасників, наявність визначеного режиму поведінки.

Оскільки в позашкільному навчальному закладі 90-95% навчального часу діти проводять у гуртку, то він вважається основною формою організації навчально-виховного процесу у позашкільному закладі освіти.

Таким чином, гурток – це основна традиційна форма реалізації позашкільної освітньо-виховної роботи з дітьми та учнівською молоддю в процесі вивчення окремого навчального предмета чи сукупності предметів і різноманітних інтегрованих курсів позашкільних закладів.

В результаті аналізу педагогічної, методичної та довідкової літератури і беручи до уваги, визначення які пропонує проаналізована література під позашкільним навчальним закладом ми будемо розуміти складову системи позашкільної освіти, яка забезпечує позашкільну роботу з дітьми та підлітками; організовує їх дозвілля; надає знання, формує вміння та навички за інтересами; задовольняє потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності; створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів.

Пріоритетним завданням позашкільних навчальних закладів є створення умов, щоб підростаюча особистість у будь-який момент свого буття відчувала себе не виконавцем чи спостерігачем, а справжнім творцем життєвої позиції, суб'єктом життєтворення, який повністю відповідає за свої вчинки[4].

Таким чином, позашкільні заклади освіти складають особливу цінність у загальній системі освіти учнівської молоді. Цінність позашкільних навчальних закладів полягає в тому, що вони посилюють варіативну складову програм середньої загальної освіти і спираючись на індивідуальні особливості та інтереси дитини, можуть цілеспрямовано впливати на розвиток обдарованості, розкриття творчого потенціалу, формування екологічного світогляду, екологічного мислення, екологічної культури, моралі, етики підростаючого покоління і стають для дітей школою самовдосконалення, місцем вибору життєвого шляху, накреслення особистісних планів і цілей, набуття досвіду їх здійснення.

Вивчення сучасного стану роботи позашкільних закладів освіти доводить, що реалізація творчого потенціалу і самовизначення дитини можлива в закладі, в якому створюються умови для найвищого – творчого рівня використання учнями вільного часу.

Встановлено, що існують науково обґрунтовані педагогічні системи (педагогічні технології), які забезпечують досягнення певної навчальної або виховної мети через чітко визначену послідовність дій, спроектовану на вирішення проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат.

Мета педагогічної технології полягає у практичному здійсненні теорій у процесі навчання і виховання. Технологія покликана до того, щоб творити і відтворювати актуальні продукти навчального процесу [5].

До структури педагогічної технології входять:

- концептуальна основа;
- змістова частина навчання – цілі, зміст навчання і виховання;
- процесуальна частина – технологічний процес: організація навчально-виховного процесу, методи і форми роботи;
- діагностика навчально-виховного процесу.

Вище сформульовані положення дозволили визначити основні напрями роботи, які

можуть бути реалізовані у процесі занять учнів у позашкільних навчальних закладах. Серед них:

- виховання мотивації особистості до пізнання і творчості;
- надання максимальних можливостей для вибору та реалізації індивідуальної траєкторії освіти, що буде визначальним у виборі майбутньої професійної діяльності;
- підвищення загальної культури життєдіяльності, яка сприяє зміцненню віри в себе, волі до творчості, цілісному загальному розвитку;
- допомога у виборі предметної галузі з акцентом на самоствердженні свого життєвого призначення через практичну діяльність і спілкування зі спеціалістами в даній галузі;
- розвиток як загальних, так і спеціальних здібностей (в тому числі і підтримка обдарованості), залучення до різноманітних видів творчості;
- досвід творчої адаптації у мікросоціумі.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Визначені напрями співпадають із сучасною метою освітньої політики України. Можемо дійти висновку, що упродовж останнього десятиліття позашкільна освіта посіла вагоме місце в системі безперервної освіти країни і стала її невід'ємною ланкою. Сьогодні відбувається процес реформування позашкільної освіти: триває пошук нових ідей щодо функціонування позашкільного закладу, нових форм та методів творчого розвитку дітей. Саме у межах позашкільного навчального закладу створюються сприятливі умови для виявлення, вивчення, розвитку, а при необхідності і деякого коригування інтересів, намірів учнів, формування та відповідності до цього, для впливу на майбутній вибір професії.

На основі сформульованих положень, можемо стверджувати про безперечну значущість і цінність системи позашкільної освіти у становленні особистості школяра, творчому її розвитку та самореалізації і, відповідно, прогнозувати сталий розвиток країни.

Використана література :

1. *Вербицький В. В.* Розвиток позашкільної еколого-натуралістичної освіти в Україні : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / В. В. Вербицький. – К., 2004. – 34 с.
2. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
3. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень.* – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. *Життєва компетентність особистості: відтеорії до практики : науково-методичний посібник / за ред. І. Г. Єрмакова.* – Запоріжжя : Центріон, 2005. – 640 с.
5. *Педагогічні інноваційні технології у трудовому навчанні : навчально-методичний посібник / за ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука.* – Тернопіль – Умань, 2007. – 208 с.
6. *Позашкільна освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. Нормативний збірник в 2-х томах. Т. 1.* – К., 2008. – С. 85-97.
7. *Про позашкільну освіту : закон України від 22 червня 2000 р. № 1841-III // Освіта України.* – 2000. – 2 серпня (№ 31). – С. 6-8.
8. *Пустовіт Г. П.* Деякі аспекти методології позашкільної освіти / Г. П. Пустовіт // *Шлях освіти.* – 2000. – № 2. – С. 11-15.

References :

1. *Verbytskyi V. V.* Rozvytok pozashkilnoi ekoloho-naturalistychnoi osvity v Ukraini : avtoref. dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.04 / V. V. Verbytskyi. – K., 2004. – 34 s.
2. *Honcharenko S. U.* Ukrainyskyi pedahohichnyi slovnyk / S. U. Honcharenko. – K. : Lybid, 1997. – 375 s.
3. *Entsyklopediia osvity / Akad. ped. nauk Ukrainy ; hol. red. V. H. Kremen.* – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
4. *Zhyttieva kompetentnist osobystosti: vid teorii do praktyky : naukovu-metodychnyi posibnyk / za red. I. H. Yermakova.* – Zaporizhzhia : Tsentrion, 2005. – 640 s.
5. *Pedahohichni innovatsiini tekhnolohii u trudovomu navchanni : navchalno-metodychnyi posibnyk / za red. O. M. Kobernyuka, H. V. Tereshchuka.* – Ternopil – Uman, 2007. – 208 s.
6. *Pozashkilna osvita v Ukraini. Normatyvno-pravove rehuliuvannia. Normatyvnyi zbirnyk v 2-kh tomakh. T. 1.* – K., 2008. – S. 85-97.
7. *Pro pozashkilnu osvitu : zakon Ukrainy vid 22 chervnia 2000 r. № 1841-III // Osvita Ukrainy.* – 2000. – 2 serpnia (№ 31). – S. 6-8.
8. *Pustovit H. P.* Deiaki aspekty metodolohii pozashkilnoi osvity / H. P. Pustovit // *Shliakh osvity.* – 2000. – № 2. –

S. 11-15.

Благосмыслов О. С. Внешкольные учебные заведения в системе технико-технологической подготовки молодежи.

В статье рассматривается значимость и ценность внешкольного образования в системе технико-технологической подготовки учеников.

Ключевые слова: внешкольное образование, внешкольное учебное заведение, кружок.

Blagosmyslov O. S. Out-of-school educational establishments are in the system of technological preparation of young people.

The obvious importance and value of non-formal education as a part of Ukrainian educational system were viewed there in the article. Basing on the research it was confirmed about huge influence of out-of-school education establishments in general formation of the individuality of pupil, its creative development and self-realization.

Keywords: Non-formal education, out-of-school educational establishment, hobby-group.

УДК 378.147:004.94

Бойко В. А.

ЩОДО ЗМІСТОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОНЯТТЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ГЕОМЕТРИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

У статті розглянуті поняття “моделювання” та “геометричне моделювання”, надане визначення поняття комп'ютерного геометричного моделювання та виділені його ознаки.

Ключові слова: модель, моделювання, геометричне моделювання, комп'ютерне геометричне моделювання.

Побудова моделей властива природі людської діяльності. Не існує такої галузі науки та техніки, у якій би не застосовувалося моделювання. Аналіз сучасних наукових праць свідчить про широке використання моделювання як одного з основних методів пізнання, в тому числі в освіті. Методи моделювання та види моделей, що використовуються в різних галузях у різні періоди їх розвитку різноманітні, що робить особливо актуальним аналіз їх пізнавальної природи. При розробці методики викладання графічних дисциплін, зокрема інженерної графіки, з використанням засобів комп'ютерного геометричного моделювання, насамперед, необхідно визначити гносеологічну та методичну сутність цього загальнонаукового методу пізнання.

Загальні принципи моделювання, його методологічні і теоретичні основи досліджувалися у роботах К. Батороева, Б. Бірюкова, М. Вартофського, В. Венікова, Н. Вінера, Ю. Гастева, Б. Глинського, І. Новіка, В. Штоффа, А. Уємова та інших науковців. Дослідженню окремих теоретичних і методологічних аспектів геометричного моделювання у системі професійної підготовки фахівців інженерно-технічного спрямування присвячені роботи О. Джеджули, М. Козяра, Г. Райковської, В. Рукавишнікова, М. Юсупової Т. Чемоданова та інші вчені. Проте, незважаючи на наявність великої кількості наукових праць з цієї проблематики, з позицій графічної підготовки майбутніх інженерно-технічних фахівців дана категорія вивчена недостатньо.

Метою статті є визначення поняття та сутності геометричного моделювання на основі аналізу результатів загальнотеоретичних досліджень, щодо моделювання в філософії та педагогіці.

Змістова значення терміну моделювання нерозривно пов'язане з поняттям “модель”. У філософії та методології наукового пізнання ці поняття розглядаються як універсальні гносеологічні теоретико-методичні категорії. Прийнято виділяти ідеальні (інші терміни: